

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ACADEMIC INTEGRITY IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

У статті висвітлено основні проблеми в академічній спільноті, пов'язані з академічною недоброчесністю. Зазначено, що поняття академічної доброчесності та її порушень регулюється законодавчими документами на державному рівні. Проаналізовано дослідження науковців з даного питання. Уточнено перелік документів внутрішньої нормативної бази системи забезпечення якості вищої освіти у Львівському національному університеті, розроблених з метою запобігання академічного плагіату та дотримання вимог наукової етики. Перелічено низку освітніх заходів у Львівському національному університеті, які були спрямовані на підтримку академічної доброчесності здобувачів освіти та викладацького складу. Мета статті – на основі визначених сучасних викликів для системи вищої освіти, зумовлених легким доступом до інформації, нехтуванням авторськими правами, важливо вміти виявити плагіат, обґрунтувати оптимальні шляхи його подолання. Методами дослідження слугували: метод аналізу науково-педагогічної й методичної літератури та відповідних нормативних та внутрішньо університетських документів; методи узагальнення результатів аналізу, спостереження; методи вивчення практичного досвіду. Авторами наголошено на важливості дотримання академічної доброчесності, поваги до праці інших та на вмінні коректно користуватися інформацією з різних джерел, дотримуючись етики цитування. Тому ми акцентуємо на важливості ознайомлення студентів та викладачів закладу вищої освіти, оскільки молодь – це будівельник майбутнього нації з моральними орієнтирами. У подальших наукових розвідках, вважаємо за необхідне, поглиблення практичного інструментарію даної проблеми, зокрема розроблення та апробація кейс методів з метою формування цінностей академічної доброчесності всіх учасників освітнього процесу в умовах сучасного суспільства.

Ключові слова: академічна доброчесність, заклад вищої освіти, освіта, плагіат.

The article highlights the main problems in the academic community related to academic dishonesty. It is noted that the concept of academic integrity and its violations is regulated by legislative documents at the state level. The research of scientists on this issue is analyzed. The list of documents of the internal regulatory framework of the higher education quality assurance system at Lviv National University, developed to prevent academic plagiarism and comply with the requirements of scientific ethics, has been clarified. A number of educational activities at Lviv National University were listed, which were aimed at supporting the academic integrity of students and teaching staff. The purpose of the article is to identify the current challenges for the higher education system, caused by easy access to information and disregard for copyright, and to substantiate the optimal ways to overcome it. The research methods used were: the method of analyzing scientific, pedagogical and methodological literature and relevant regulatory and internal university documents; methods of generalizing the results of analysis and observation; methods of studying practical experience. The authors emphasize the importance of maintaining academic integrity, respect for the work of others, and the ability to correctly use information from various sources, adhering to citation ethics. Therefore, we emphasize the importance of familiarizing students and teachers of higher education institutions with moral guidelines, since young people are the builders of the future of the nation. In further scientific research, we consider it necessary to deepen the practical tools of this problem, in particular, the development and testing of case methods in order to form the values of academic integrity of all participants in the educational process in modern society.

Key words: academic integrity, higher education institution, education, plagiarism.

УДК 378.091

DOI <https://doi.org/10.32782/ip/85.1.19>

Вінарчук Н.М.,

докт. філос.,

доцент кафедри

початкової та дошкільної освіти

Львівського національного університету

імені Івана Франка

Шоловій М.-Т.І.,

докт. філос.,

асистент кафедри

початкової та дошкільної освіти

Львівського національного університету

імені Івана Франка

Денисяк Ю.В.,

докт. філос.,

доцент кафедри

початкової та дошкільної освіти

Львівського національного університету

імені Івана Франка

Постановка проблеми. Стрімкий прогрес освіти й науки у 21 столітті нерозривно пов'язаний з інформатизацією сучасного суспільства та легким доступом до мережевих ресурсів. Це призводить до зростання відповідальності всіх учасників освітнього процесу – від здобувачів освіти закладу вищої освіти (далі – ЗВО) до викладачів та наукових працівників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що означена проблема привертає увагу вітчизняних дослідників та науковців. Аналіз наукової та науково-методичної літератури досліджуваної проблематики свідчить про те, що проблемою порушення академічної доброчесності (далі – АД) займається низка науковців, зокрема:

– академічна доброчесність та штучний інтелект в сучасній науці та освіті (Кононенко А. В.);

– навчання студентів – медиків академічної доброчесності під час пандемії (Котелевський Р. А.);

– імплементація принципів академічної доброчесності в освітнє та наукове середовище України (Ватраль А. В.);

– застосування технологій штучного інтелекту в освітньому середовищі (Вербан О. Б., Воробель У. Б.);

– проблеми розуміння поняття академічної доброчесності у освітньому середовищі (Жукова Л. В.);

– порушення академічної доброчесності в наукових установах (Овчаров М. Л.) та інші [1].

Мета статті полягає у здійсненні аналізу нормативно-правової бази системи освіти України, основні законодавчі акти якої мають безпосередній вплив на забезпечення якості освіти в університетах України, пропагування академічної доброчесності та покращення рівня навчання.

Виклад основного матеріалу. Вважаємо, що забезпечення академічної доброчесності є надзвичайно важливим питанням сьогодні. У нашій статті ми розглянемо визначення поняття «академічна доброчесність», її структуру, типові види порушень, а також академічну відповідальність, що настає у разі таких порушень.

Питання академічної доброчесності регулюється: Міністерством освіти і науки України, Державною службою якості освіти України, Національною академією наук України, Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти; нормативно-правове забезпечення – закон України «Про освіту», спеціальні закони України, нормативні акти, спеціальні внутрішні розпорядження. Зокрема, у статті 42, Закону України «Про освіту», зазначено, що академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [2].

Рускуліс Л. вважає, що академічна доброчесність – сукупність етичних принципів та прав, якими повинні керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та наукової діяльності [4].

Недотримання академічної доброчесності здобувачами освіти може призвести до таких

наслідків, як притягнення до академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування із закладу освіти (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту);
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання [2].

Наведемо види поручень академічної доброчесності згідно Закону України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року. Інформацію подаємо у Таблиці 1 [2].

Вважаємо за необхідне, перелічити види діяльності учасників освітнього процесу, які передбачають дотримання академічної доброчесності в ЗВО (рис. 1) [2].

У Львівському національному університеті імені Івана Франка (далі – ЛНУ) є ряд документів внутрішньої нормативної бази системи забезпечення якості вищої освіти розроблених з метою запобігання академічного плагіату та дотримання вимог наукової етики, зокрема:

- Положення про забезпечення академічної доброчесності у Львівському національному університеті імені Івана Франка від 14 травня 2019 р. https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/reg_academic_virtue.pdf;

Таблиця 1

Види порушень академічної доброчесності

Види академічної недоброчесності	Приклади
академічний плагіат	оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства
самоплагіат	оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів
фабрикація	вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях
фальсифікація	свідома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень
списування	виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання
обман	надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування
хабарництво	надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі
необ'єктивне оцінювання	необ'єктивне оцінювання; надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання
вплив у будь-якій формі	(прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання

Складено авторами.

– Кодекс академічної доброчесності Львівського національного університету імені Івана Франка https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/code_academic_virtue.docx;

– Декларація про дотримання академічної доброчесності у Львівському національному університеті імені Івана Франка https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/virtue_declaration_applicant.docx.

ЛНУ активно підтримує академічну доброчесність серед усіх учасників освітнього процесу. Ми маємо можливість перевіряти студентські курсові, магістерські роботи, тези доповідей, статті та дисертації завдяки підтримці одного зі світових лідерів у сфері виявлення плагіату – польської компанії, яка надає свою систему для закладів вищої освіти, видавництва, шкіл та авторів. Кожен структурний підрозділ університету має призначених відповідальних осіб, які після навчання за допомогою системи «StrikePlagiarism.com» перевіряють унікальність робіт та рівень текстових запозичень. Раніше, до 2020 навчального року, працівники ЛНУ користувались сервісом пошуку плагіату Unicheck.

У ЛНУ було проведено ряд заходів, спрямованих на підтримку академічної доброчесності та боротьбу з академічною недоброчесністю, зокрема:

– семінар «ПРОдоброчесність: інструменти впровадження в діяльність закладу вищої освіти» за участі президента Міжнародного фонду досліджень освітньої політики Тараса Фінікова та керівника групи сприяння академічній доброчесності Сумського державного університету Артема Артюхова <https://lnu.edu.ua/u-l-vivs-komu-universyteti-vidbuvsia-seminar-prodobrochesnist-instrumenty-vprovadzhenia-v-diialnist-zakladu-vyshchoi-osvity/>;

– організовано курси «Вдосконалення викладацької майстерності» для працівників університету, які склались із 5 модулів. Перший модуль присвячений питанням система вищої освіти України та академічній доброчесності. <https://pedagogy.lnu.edu.ua/news/vidkryto-reiestratsiina-onlayn-kurs-vdoskonalennia-vykladatskoi-maysternosti>;

– обмін досвідом – на кафедрі початкової та дошкільної освіти представлено для обговорення наукові розвідки проблеми академічної доброчесності Сопової Дани Олегівни, аспірантки 4-го року навчання Київського університету імені Бориса Грінченка (науковий керівник – Гриневич Лілія Михайлівна). <https://pedagogy.lnu.edu.ua/news/shcho-take-akademichna-dobrochesnist-s-ohodni-analizuvaty>;

– вебінар, на якому розглядалися аспекти, які потрібно врахувати при створенні навчально-методичних матеріалів, юридичні та нормативні рекомендації, які допоможуть створити програми й матеріали, що будуть відповідати вимогам сьогодення та допоможуть покращити стан академічної доброчесності у закладі освіти. <https://pedagogy.lnu.edu.ua/news/vebinar-akademichna-dobrochesnist-i-pidhotovka-navchalno-metodychnykh-materialiv>;

– теоретико-практичний семінар «Академічна доброчесність у закладах освіти». Тема семінару об'єднала науково-педагогічних працівників кафедри початкової та дошкільної освіти, педагогічний і батьківський колективи ліцею № 21 ЛМР. <https://pedagogy.lnu.edu.ua/news/u-ramkakh-tyzhnia-kafedry-pochatkovoi-ta-doshkilnoi-osvity-vidbuvsia-teoretyko-praktychnyy-seminar-akademichna-dobrochesnist-u-zakladakh-osvity>.

Рис. 1. Прояви академічної доброчесності для педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників

Для здобувачів освіти певних освітньо-професійних програм здійснюється викладання нормативної освітньої компоненти «Академічна доброчесність» задля кращого розуміння АД та поглиблення знань з даного питання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, викладачі несуть безпосередню відповідальність за дотримання академічної доброчесності. Їхній особистий приклад відіграє ключову роль: він здатен як мотивувати студентів, так і негативно впливати на формування їхніх етичних цінностей. Дотримання таких моральних засад, як чесність, довіра, повага та відповідальність, є обов'язковим для всіх, хто залучений до освітнього процесу. Адже академічна доброчесність – це, по суті, демонстрація внутрішніх переконань. Академічна спільнота несе відповідальність за формування свідомого вибору у навчальних та наукових кроках сучасної молоді.

Тому, вбачаємо тему для подальших наукових досліджень, вивчення інтелектуальної власності та способи боротьби з її крадіжками.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Академічна доброчесність: виклики сучасності: збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 25.09.2023 – 01.10.2023 р.) / уклад. Ю. Главчева; Польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці»; Духовна Академія Університету Кардинала Стефана Вишинського; Фундація ADD. Варшава, 2023. 114 с.
2. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. №2145-VIII». URL: <https://sqe.gov.ua/law/zakon-ukraini-pro-osvitu/>.
3. Рускуліс Л. Академічна доброчесність: навч. метод. посіб. Миколаїв: Іліон, 2022. 86 с.
4. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP) URL: <https://americancouncils.org.ua/prijom-zajavok-dlja-uchasti-v-proiekti-iniciativa-akademichnoi-dobrochesnosti-ta-jakosti-osviti-academic-iq/>.